

VERSLAGEN

Kaatje.

Moed en Vooruitgang.

De Fransche pers stak het spel « Kaatje » van Paul Spaak, hemelhoog, veel hooger dan de wolken. De Vlaamsche tooneelbladen, over 't algemeen, lieten op die geestdrift een ijzig stortbad neerkomen en zeiden dat er in de Fransche letterkunde zulke honderden werkjes te vinden waren — dat het zelfs ietwat meer was dan gewone dramaturgie.

Wie naar den schouwburg is gegaan om eene brok hooge letterkunde te smaken en intusschen hunkerend wachtte op overweldigende dramatische kracht, op merkwaardige techniek en 't opzetten van 't karakter van twee volkeren bij 't zien leven op de planken van uitgekozen personagen — hij, die Taine's grondideeën in intuitieven vorm, door artiestenhand gedragen op het peterstaal der kunst, daár heerlijk-klaar als 't zonnelicht wou zien zegevieren — moet den schouwburg onvoldaan hebben verlaten.

Eerlijk gezegd: ik geloof, ik voel het, móét Spaak, terwijl hij Kaatje schreef, daar wel sommige oogenblikjes aan gedacht hebben, want hier en daar komen wonder mooie verzen, die door hun zang, door hun majestatischen tred, door de breedheid en grootschen opzet der gedachten u medevoeren naar iets dat klaarblijkelijk boven u staat, in 't bewustzijn roepende wat in u als latente visie te sluimeren lag en er door een woord, een zin, tot opwekking werd geroepen in tiendubbele intensiteit. Maar om zijn werk in dien toon vol te houden, om het te doen rijzen tot waarlijk sterke, machtige tooneelletterkunde, voelde hij de noodige kracht ontglippen. En wijl hij droomende ophoude hebben de oogen zijner ziel den tegenhanger van het grootsche gevonden: het sprookje, het vertelsel... Naar mijn oordeel, wanneer men eerlijk wil zijn, moet Kaatje zoo bekeken worden, maar dan komen er ook — vermits het nu een verdicht verhaaltje geldt dat op het tooneel leven ingeblazen moet worden — eischen, die nooit over 't hoofd mogen gezien worden. Tooneel moet waarheid eeren, niet alleen waarheid in het voorstellen der achtereenvolgende of uit mekaar loopende feiten, maar waarheid ook in het opzetten der karakters. De personagen met hun « zijn » zullen in wrijving, in botsing komen. Door gedachten en gevoelens kunnen ze met mekaar meeloopen of tegen mekaar aandruischen, doch iedere handeling op het tooneel zal het logisch gevolg blijven van de wijze van hun « zijn ». En wanneer deze handelingen nu, zielkundig gesproken, klaarblijkelijk onmogelijk zijn, dan mag er gerust besloten worden dat het werk faalt onder oogpunt van karakterstudie.

Zoo ook met Kaatje. Kijk naar de konstruktie van het werk. Sterk noch zelfs behendig is ze niet. Wandel door de drie eerste bedrijven om voorwaardelijk stil te houden bij den laatsten akt en zeg me of het *waar* kan zijn dat iemand als Jan — om maar één puntje aan te stippen — op één draai van den molen weer diep verliefd kan worden op een ander vrouwtje. al mocht ze nu tienmaal schooner beschrijving gemaakt hebben van het land, waar grachten en kanalen gemoedelijk-trouw den hemel weerspiegelen?

Neen. Kaatje moet verteld worden door twee jonge geliefden, die voor de eerste maal van hun leven, bij lentetij, in het veld wandelen gaan, ietwat meer wetende dan Adam en Eva in 't Aardsch Paradijs. Wanneer de eerste rozenknopjes openbarsten en vragen naar wonder schoone woordjes om godszalig gewiegeld te worden op den adem van het naieve, dan is de tijd daar om Kaatje als een sprookjesprinses voor den dag te halen, net als Ibsen deed met sagen van zijn land, doch met heel wat dieperen zin en hogere strekking dan Paul Spaak. En zoo beschouwd en zoo Paul Spaak begrepen moet hem hartelijk dank gezegd worden omdat hij dien jongen doen vinden kon, omdat hij de gekuirasceerden zelfs in zake « jonge liefde »